

Three fishing hooks are arranged on a white background. One hook is in the upper left, another is in the lower left, and a third is in the lower right. A fishing line with two swivels connects the two hooks on the right. The hooks are a dark, metallic color.

Veel vissers rond
te kleine vijver

Gezocht:
accountants

Groeiende personeels-tekorten bedreigen de accountancy. Terwijl de vraag stijgt, gaan duizenden accountants de komende jaren met pensioen. Tegelijkertijd stukt de instroom van nieuwkomers. Het beroep leeft onvoldoende bij studenten. Het NIVRA werkt aan draaiboeken om het tijt te keren.

HENK VLAMING

Bij Stermerk Registeraccountants weten ze wel hoe ze de krapte op de arbeidsmarkt moeten pareren. "We werven via ons netwerk en plaatsen personeelsadvertenties", zo luidt desgevraagd de aanpak. Volstaat dat in een tijd waarin zo veel kantoren aan jonge accountants trekken? Bij het doorvragen komt de aap uit de mouw. Bij Stermerk hebben ze zelden een vacature. "Nooit eigenlijk, zeker de laatste tijd niet. Het zal er ook niet snel van komen."

Donkere wolken

Stermerk boft. De donkere wolken van de personeelstekorten die zich samenvakken boven de arbeidsmarkt, drijven voorbij het kantoor in Aalsmeer. Bij veel andere kantoren van enige omvang dondert en bliksemt het echter. Tekorten in de personeelsvoorziening van ongekende omvang staan hier voor de deur. De cijfers op de arbeidsmarkt spreken voor zich. De vraag van kantoren naar registeraccountants werd vorig jaar geschat op 1.125, zo blijkt uit een notitie van het NIVRA. De big four namen daarvan 775 vacatures voor hun rekening. Daarnaast is er een groeiende

behoefte aan registeraccountants bij andere organisaties, zoals de Autoriteit Financiële Markten, de Belastingdienst en grote bedrijven. De Belastingdienst is na jaren weer begonnen met een eigen klasje voor registeraccountants met dertig plaatsen. Dat was ooit wegbezuinigd, maar door vergrijzing heeft de fiscus een schreeuwende behoefte aan nieuwe specialisten.

Vergrijzing

De totale jaarlijkse behoefte aan registeraccountants schat het NIVRA derhalve op 1.325. En deze vraag zal elk jaar groter worden, zo luidt de voorspelling. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt voorziet in de periode tot 2008 een gestage toename. Dat het niet alleen om de toekomst gaat maar ook om het heden, bevestigen de cijfers alleen maar. De big four namen vorig jaar 56 accountants meer aan dan in 2003.

De groeiende vraag zal nog worden aangewakkerd door het grote aantal bijna gepensioneerde accountants. Meer dan 2.300 van de 13.649 registeraccountants zijn ouder dan 59, en meer dan 2.500 zijn tussen de vijftig en zestig jaar oud. Deze groep creëert de komende jaren een gat van vele duizenden accountants die vervangen moeten worden.

Universitaire uitstroom

Aan de onderkant van het leeftijdsgebouw zijn de aantallen veel kleiner. De leeftijdsklasse tot 35 jaar telt nog geen 1.700 accountants. De opleidingen slagen er niet in om genoeg nieuwe talenten af te leveren. De hogescholen bijvoorbeeld leverden vorig jaar bijna zeshonderd schoolverlaters af met een accountantsopleiding. Dat zijn echter nog geen registeraccountants. Een aantal gaat door naar de universiteiten, een ander deel gaat naar administratiekantoren of het bedrijfsleven. Bij de universiteiten is de uitstroom veel lager. De instroom van aankomende accountants stukt daar bij 940. De kantoren komen derhalve jaarlijks nog honderden accountants te kort. Het beeld is echter nog veel erger als wordt gekeken naar de uitstroom van de universiteiten. Die bleef vorig jaar steken op 351, een fractie van het aantal studenten dat ooit aan de RA-opleiding begon. Deze lage uitstroom is al

een jaar of vier aan de gang. Het aantal studenten dat met een RA-bul de universiteit verlaat groeit weliswaar, maar is veel te klein om de toenemende vraag te kunnen dekken.

Recruiters

Op vier manieren proberen accountantskantoren dit probleem op te lossen. Allereerst door harder aan de doelgroep te gaan trekken. Het gonst op hogescholen en universiteiten van de recruiters, die proberen studenten in een zo vroeg mogelijk stadium van hun studie binnen te halen. Kidi Jung van Deloitte bijvoorbeeld geeft sollicitatietrainingen aan studenten accountancy en bedrijfskunde van de Alkmaarse vestiging van de Hogeschool InHolland. "Het is een eerste contactmoment en dus absoluut belangrijk om je te laten zien aan studenten. Ik houd beslist geen reclamepraatje. Het moet een training zijn die de student iets oplevert. Maar het is ook de kunst om het vertrouwen van de studenten te winnen."

Steeds jonger

Het lijkt alsof studenten steeds jonger worden benaderd, als ze als het ware nog met hun neus in het bier zitten. Zo organiseert KPMG de Femus/FSR Borrellezing, genoemd naar de studieverenigingen van studenten die een financiële studie volgen. KPMG wil deze studenten op informele manier laten kennismaken met het kantoor en de accountants die er werken. Aankomende accountants kunnen kiezen uit maar liefst vier verschillende soorten stages. Zo is er naast de bekende afstudeerstage, ook de coöpsstage, een soort leerwerkplek, waarbij een student elk halfjaar bij KPMG stage loopt. Verder zijn er de oriëntatiestage en de meeloopstage.

Prins

Een financieel student voelt zich al snel een prins, zo veel uitnodigingen krijgt hij in de bus. Wie de collegebanken bijvoorbeeld even tjes zat is, kan bij PricewaterhouseCoopers op zomercursus naar Cyprus. Ernst & Youngervoert studenten naar Londen, voor diverse masterclasses. Wie niet zo houdt van reizen maar de voorkeur geeft aan een sportief uitje, kan naar Deloitte. Dat organiseert voor derde en vierdejaars studenten golfclinics. ►

Accountantskantoren laten zich soms verleiden tot marketing die vreemd aandoet. Zo deelt BDO badlakens met eigen opdruk uit aan studenten.

Levenslang

Maar het zal duidelijk zijn dat harder werven de populatie van 'werfbare' accountants niet groter maakt. Een tweede manier om het personeelstekort tegen te gaan is dan ook gericht op het beperken van de uitstroom. Het ooit geldende systeem up-or-out geldt bij steeds meer accountantskantoren als gedateerd. Het heeft weinig zin om met vereende krachten te werven en junioren te scholen, als accountants na een aantal jaren weer vertrekken. PricewaterhouseCoopers bereidt nieuwelingen al voor op een levenslange carrière bij het kantoor. 'Je beleeft kicks die vaak uniek zijn', schrijft het kantoor in een wervende brochure. 'Steeds weer, een loopbaan lang.'

Doelgroep oprekken

De derde arbeidsmarktstrategie is het oprekken van de doelgroep. Grote kantoren hebben al bewezen daarin creatief te zijn. PwC bijvoorbeeld is al een paar jaar geleden begonnen accountants te werven in Polen en Finland. Maar met dit soort acties zijn de grote personeelstekorten niet uit te vlakken. KPMG probeert eveneens de doelgroep groter te maken. Vorig jaar heeft dat kantoor het profiel van de ideale student bijgesteld, om zo meer mensen te kunnen aantrekken, en werd de 'accountant-plus' gelanceerd. Die staat niet alleen voor klanten en cijfers, maar ook voor bredere maatschappelijke vraagstukken. In een campagne legde KPMG bijvoorbeeld het accent op thema's als computercriminaliteit, milieu en merkenrecht. Hiermee hoopt KPMG interesse te wekken bij studenten die een accountantskantoor daarvoor niet zagen staan.

Scholieren

Deze benadering van de arbeidsmarkt lijkt op de vierde strategie, zoals ook het NIVRA in gedachten heeft. Die is gericht op de nieuwe kweek. De accountancy staat voor de uitdaging om het vak aantrekkelijker te maken voor studenten en zelfs scholieren, die al in het voortgezet onderwijs een studiekeuze moeten

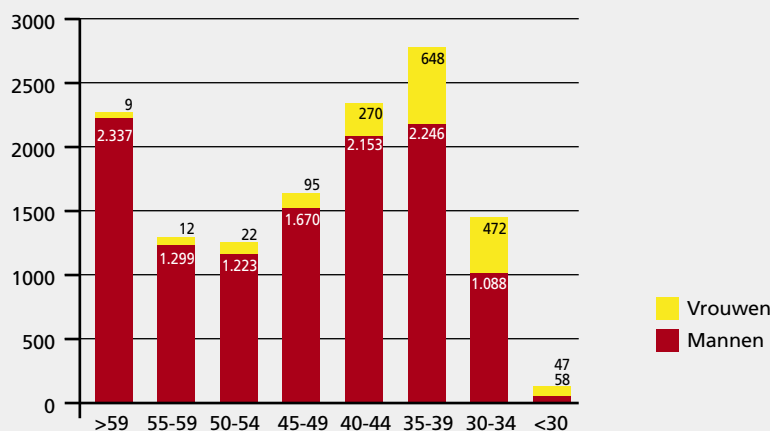
Het aantal studenten dat met een RA-bul de universiteit verlaat, is veel te klein om de toenemende vraag te kunnen dekken.

maken die invloed heeft op hun latere beroepskeuze. Voor een studie registeraccountant is economie vereist, en havo/vwo-leerlingen moeten al in hun derde jaar kiezen of zij dit vak laten vallen of niet. Dit illustreert dat de accountancy al in een heel pril stadium studenten moet benaderen om hen te beïnvloeden bij het maken van een beroepskeuze.

Afhaken

Voor al de laatste jaren is de interesse voor een accountantsopleiding tanende. In 2000 haalden nog meer dan duizend studenten hun RA-diploma. Sindsdien maken veel studenten hun opleiding niet meer af. Al vier jaar is het aantal stagiairs in de accountancy meer dan twee keer zo groot als het aantal afgestudeerden. Dat betekent dat veel studenten het na hun stage kennelijk voor gezien houden.

RA's naar leeftijd

Hbo en wo

Zowel het hoger beroepsonderwijs als de universiteiten hebben een opleiding accountancy. Veel hbo-verlaters met een accountancy-opleiding stroomden tot dusver door naar een universitaire RA-opleiding, die vier tot vijf jaar duurde. Tot augustus 2005 is dat nog mogelijk. Daarna wordt deze hbo-route moeilijker. Dat komt door de invoering van het BaMa-model in het onderwijs. Universiteiten kennen nu een driejarige opleiding die recht geeft op de titel bachelor. Dat is een academische basisopleiding, die eventueel twee jaar vervolgd kan worden met een masteropleiding. Hiermee loopt het Nederlands hoger onderwijs internationaal in de pas. Wie registeraccountant wil worden, moet deze masteropleiding volgen om voor de postdoctorale accountancyopleiding in aanmerking te komen. Wie van het hbo komt, krijgt een adaptieprogramma te doorlopen, waardoor een opleiding tot het niveau van de masteropleiding drieëneenhalf jaar duurt (zie pagina 667).

Voor het NIVRA is dat aanleiding om werk te gaan maken van het imago van de accountancy. Een peiling onder jongeren leerde dat de jeugd een oersaai beeld heeft van accountants. Het vak gaat over cijfers, getallen en boekhouding, zo noteerde het NIVRA. Geld en het regelen van financiële zaken zijn andere aspecten die aan het vak kleven. Men denkt bij de accountancy aan een kantoorbaan. Ook aan een goed salaris trouwens, maar in het rijtje van spontane associaties werd dit kenmerk pas als laatste genoemd.

Snel geld

Geen wonder dat de accountancy terrein verliest aan andere studies. Het ROA constateert bij studenten accountancy en belastingen een sterke stijging voor de juridische component van de financiële dienstverlening.

Instroom RA's 1995-2005

jaar	mannen	vrouwen	totaal
1995	460	61	521
1996	677	137	814
1997	517	136	653
1998	499	135	634
1999	548	152	700
2000	1.373	459	1.832
2001	10	3	13
2002	71	8	79
2003	129	48	177
2004	260	87	347
2005	245	89	334

Al vier jaar is het aantal stagiairs meer dan twee keer zo groot als het aantal afgestudeerden.

Verder groeit op de arbeidsmarkt de vraag naar algemeen economen, waardoor veel studenten minder snel voor accountancy zullen kiezen. Die opleiding geldt als lang en taai, terwijl elders sneller geld valt te verdienen. "In een tijd waarin mensen snel banen vinden waar ze goed verdienen, willen ze niet eerst jarenlang studeren", zegt Harry Welters, adviseur educatie van het NIVRA.

Maatschappelijke relevantie

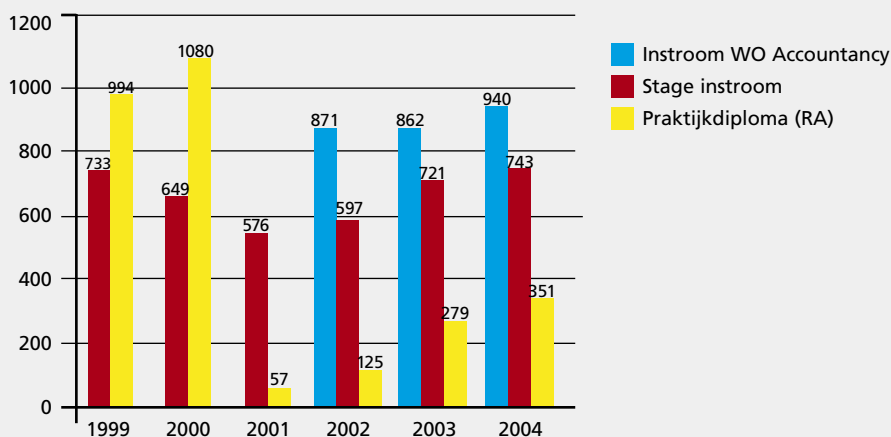
Het probleem van een te lange opleiding voor een vermeend duf beroep is al eerder gesignaleerd. In een vorige campagne voor scholieren en studenten verlegde het NIVRA de aandacht van het cijfermatige naar het maatschappelijke aspect van de accountancy. De komende tijd zal dat aspect in toenemende mate worden geaccentueerd. "Het gaat in de accountancy niet alleen om cijfers en geld", zegt Welters. "Rekenen doet de computer wel. Het gaat er tegenwoordig om dat je met mensen kunt omgaan, dat je goed kunt communiceren. Het is een beroep van grote maatschappelijke relevantie. Als accountant kijk je op het hoogste niveau in de keukens van allerlei bedrijven. Jouw inzet kan letterlijk het verschil maken tussen groei en faillissement."

Charisma

De komende jaren moet blijken of accountancy als vak weer het charisma weet te heroveren om de collegebanken vol te krijgen en voldoende nieuw talent af te leveren. Recruiters van kantoren en voorlichters van het NIVRA zullen naar scholen en universiteiten moeten om de accountant nieuwe stijl onder de aandacht te brengen. Eentje die eerder uitblinkt in communicatie dan alleen in rekenen. "We moeten de sterke eigenschappen van de accountancy versterken", belooft Marc Schweppe, hoofd communicatie en marketing van het NIVRA. De veelzijdigheid van het vak bijvoorbeeld, de grote maatschappelijke relevantie, de grote verantwoordelijkheid en de fantastische carrièreperspectieven. De tijd zal leren hoe jongeren dat waarderen. ■

Meer artikelen over personeel, werk en arbeidsmarkt op pagina 20, 22, 60 en 66.

Van student accountancy tot RA

Deltaplan voor de arbeidsmarkt?

De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de toenemende vraag vanuit kantoren en andere organisaties, geven aan dat het accountantsberoep grote stappen moet zetten om aanbod en vraag in de toekomst beter op elkaar te laten aansluiten. Tijd voor een deltaplan?

NIVRA-directeur Gert Smit: "De instroom van studenten moet structureel omhoog. Als NIVRA zijn we op dit moment bezig met de formuleren van een nieuwe aanpak voor de komende jaren. Maar onze zorg beperkt zich niet alleen tot de instroom. Gesprekken met verschillende partijen wijzen uit dat we ook moeten kijken naar de zwaarte van de opleiding en de organisatie en kwaliteit van het werk. Met name het overleg met onze eigen Raad van Advies is in dat opzicht zeer verhelderend geweest.

We werken er dus op diverse fronten hard aan om vraag en aanbod beter op elkaar te laten aansluiten."